

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه حکیم سبزواری

دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی

پایان‌نامه برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی

نقد کهن‌الگویی رمان‌های هوشنگ گلشیری

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر ابراهیم استاجی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر مهیار علوی مقدم

پژوهشگر:

الهام بیات

بهمن ۱۳۹۲

سوگندنامه‌ی دانش‌آموختگان دانشگاه حکیم سبزواری

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه بر نگذرد

اینک که به خواست آفریدگار پاک، کوشش خویش و بهره‌گیری از دانش استادان و سرمایه‌های مادی و معنوی این مرز و بوم، توشه‌ای از دانش و خرد گردآورده‌ام، در پیشگاه خداوند بزرگ سوگند یاد می‌کنم که در به‌کارگیری دانش خویش، همواره بر راه راست و درست گام بردارم. خداوند بزرگ، شما شاهدان، دانشجویان و دیگر حاضران را به عنوان داورانی امین گواه می‌گیرم که از همه‌ی دانش و توان خود برای گسترش مرزهای دانش بهره‌گیرم و از هیچ کوششی برای تبدیل جهان به جایی بهتر برای زیستن، دریغ نوزم. پیمان می‌بندم که همواره کرامت انسانی را در نظر داشته باشم و هم‌نوعان خود را در هر زمان و مکان تا سر حد امکان یاری دهم. سوگند می‌خورم که در به‌کارگیری دانش خویش به کاری که با راه و رسم انسانی، آیین پرهیزگاری، شرافت و اصول اخلاقی برخاسته از ادیان بزرگ الهی، به ویژه دین مبین اسلام، مبادنت دارد دست نیازم. همچنین در سایه‌ی اصول جهان‌شمول انسانی و اسلامی، پیمان می‌بندم از هیچ کوششی برای آبادانی و سرافرازی میهن و هم‌میهنانم فروگذاری نکنم و خداوند بزرگ را به یاری طلبم تا همواره در پیشگاه او و در برابر وجدان بیدار خویش و ملت سرافراز، بر این پیمان تا ابد استوار بمانم.

نام و نام خانوادگی و امضای دانشجو

الهام بیات

سپاس خدایی را که آفرید جهان را، انسان را، علم را، معرفت را، عشق را.

سپاس بس فراوان از استادان فرزانه و فریخته، جناب آقای دکتر ابراهیم اساجی که با نکته های دلاویز صحیفه ی سخن را علم پرور نموده و همواره راهنما و راهگشای نگارنده در اتمام و اكمال پایان نامه بوده است. هم چنین از استاد ارجمند و شایسته، جناب آقای دکتر مهیار علوی مقدم، که با مشورت های دقیق، یاری گریزنده بودند در بهتر بود پایان نامه، بسیار سپاسگزارم. از استاد گرامی جناب آقای دکتر علی تسنیمی که زحمات داور سی پایان نامه را پذیرفتند، کمال قدر دانی را دارم.

از خانواده ی نازنینم

و از همه ی دوستان عزیزم، سرکار خانم اعظم مهدی پور، نرگس شیخ و ملیحه دادرس، که با مهربانی هایشان یاریگر بنده بودند. باشد که پاسی از محبت هایشان را جبران کنم.

به پاس قلب‌های بزرگشان که فریادس است
و به پاس محبت‌های بی‌دینشان که هرگز فروکش نمی‌کند.
تقدیم می‌کنم به اسطوره‌های مهربانی و گذشت
پدر مهربانم و مادر نازنینم.

دانشگاه حکیم سبزواری

فرم چکیده‌ی پایان‌نامه‌ی دوره‌ی تحصیلات تکمیلی

مدیریت تحصیلات تکمیلی

نام خانوادگی دانشجو: بیات	نام: الهام	شماره‌ی دانشجویی: ۹۰۱۳۳۲۱۱۱۵
استاد راهنما: دکتر ابراهیم استاجی	استاد مشاور: دکتر مهیار علوی مقدم	
دانشکده: زبان و ادبیات فارسی	رشته: زبان و ادبیات فارسی	گرایش: -
مقطع: کارشناسی ارشد	تاریخ دفاع: ۱۳۹۲/۱۱/۲۹	تعداد صفحات: ۱۳۶

عنوان پایان‌نامه: نقد کهن‌الگویی رمان‌های هوشنگ گلشیری

کلیدواژه‌ها: هوشنگ گلشیری، رمان، نقد کهن‌الگویی، ناخودآگاه جمعی، کارل گوستاو یونگ.

چکیده

کهن‌الگوها انگاره‌هایی یکسان و مشترک در ذهن و ضمیر ناخودآگاه افراد بشر هستند که در هر عصری به شکل باورهای رایج آن دوره خود را نشان می‌دهند و بازشناسی تحولات و دگرگونی‌های آن‌ها می‌تواند شناخت ما را در مورد جریان‌های عمیق فرهنگی، اخلاقی و مذهبی در دوره‌های تاریخی افزایش دهد. یونگ در آثار خود از کهن‌الگوهای متعددی نام می‌برد و هر یک از آن‌ها را به تنهایی و در پیوند کلی با هم، در شمار پرمعناترین تجلیات روان جمعی به شمار می‌آورد. در این پژوهش کهن‌الگوهایی که یونگ توجه خاصی به آن‌ها داشته است، مانند آنیما، مادر مثالی، سایه، خود و نقاب در رمان‌های گلشیری بررسی و تحلیل گردیده و مشخص شد که این دسته از کهن‌الگوها تأثیر به‌سزایی بر ذهن و زبان این نویسنده داشته‌اند. هم‌چنین تأثیر کهن‌الگوهایی نظیر، توکد دوباره، پیر دانا، قهرمان، آرمان‌شهر و ... که همواره ذهن بشر را به خود مشغول کرده‌اند، در رمان‌های گلشیری (شازده احتجاب، کریستین و کید، جن‌نامه، آینه‌های دردار) بررسی شده است.

امضای استاد راهنما:

فهرست کلی مطالب

پیشگفتار	۱
۱. جستار اول: کلیات و بنیادهای نظری پژوهش	۶
۱-۱. گفتار اول: سالشمار زندگی و آثار هوشنگ گلشیری	۷
۲-۱. گفتار دوم: یونگ و نظریه‌ی ناخودآگاه جمعی	۱۳
۳-۱. گفتار سوم: اسطوره	۲۲
۴-۱. گفتار چهارم: کهن‌الگوها	۲۹
۵-۱. گفتار پنجم: نقد کهن‌الگویی	۳۴
۲. جستار دوم: تحلیل رمان‌های هوشنگ گلشیری	۳۸
۱-۲. گفتار اول: معرفی رمان‌های هوشنگ گلشیری	۳۹
۲-۲. گفتار دوم: تحلیل رمان‌ها بر اساس نقد کهن‌الگویی	۴۶
نتیجه	۱۲۲
فهرست منابع و مآخذ	۱۲۹

فهرست تفصیلی مطالب

- پیشگفتار..... ۱
۱. جستار اول: کلیات و مبانی نظری پژوهش ۶
- ۱-۱. گفتار اول: سال‌شمار زندگی و آثار هوشنگ گلشیری ۷
- ۱-۲. گفتار دوم: یونگ و نظریه‌ی ناخودآگاه جمعی ۱۳
- ۱-۲-۱. زندگی‌نامه و سال‌شمار زندگی کارل گوستاو یونگ ۱۳
- ۱-۲-۲. خودآگاه و ناخودآگاه ۱۶
- ۱-۲-۳. ناخودآگاه فردی ۱۷
- ۱-۲-۴. ناخودآگاه جمعی ۱۷
- ۱-۲-۴-۱. ویژگی‌های ناخودآگاه جمعی ۱۸
- ۱-۲-۴-۲. محتویات ناخودآگاه جمعی ۱۹
- ۱-۲-۴-۳. چگونگی درک ناخودآگاه جمعی ۲۰
- ۱-۳. گفتار سوم: اسطوره ۲۲
- ۱-۳-۱. دیدگاه‌های متفاوت در باب اسطوره ۲۲
- ۱-۳-۲. تعریف اسطوره از منظر روان‌شناسی ۲۳
- ۱-۳-۳. کارکرد اسطوره‌ها ۲۴
- ۱-۳-۴. اسطوره، ناخودآگاه جمعی، کهن‌الگو ۲۵
- ۱-۳-۵. مفهوم زمان در اسطوره ۲۶
- ۱-۳-۶. اسطوره، رؤیا، نماد ۲۷
- ۱-۴. گفتار چهارم: کهن‌الگوها ۲۹
- ۱-۴-۱. مفهوم کهن‌الگو ۲۹
- ۱-۴-۲. پیشینه‌ی کهن‌الگوها ۳۰

- ۳-۴-۱. چگونگی تجلی و شناخت کهن‌الگوها ۳۱
- ۴-۴-۱. برخی ویژگی‌های کهن‌الگوها ۳۳
- ۵-۱. گفتار پنجم: نقد کهن‌الگویی ۳۴
۲. **جستار دوم: نقد کهن‌الگویی رمان‌های هوشنگ گلشیری** ۳۸
- ۱-۲. **گفتار اول: معرفی رمان‌های هوشنگ گلشیری** ۳۹
- ۱-۱-۲. خلاصه‌ای کوتاه از رمان شازده احتجاب ۳۹
- ۲-۱-۲. سبک و ساختار رمان شازده احتجاب ۴۰
- ۳-۱-۲. خلاصه‌ای کوتاه از رمان کریستین و کید ۴۱
- ۴-۱-۲. سبک و ساختار رمان کریستین و کید ۴۲
- ۵-۱-۲. خلاصه‌ای کوتاه از رمان جن‌نامه ۴۳
- ۶-۱-۲. سبک و ساختار رمان جن‌نامه ۴۳
- ۷-۱-۲. خلاصه‌ای کوتاه از رمان آینه‌های دردار ۴۴
- ۸-۱-۲. سبک و ساختار رمان آینه‌های دردار ۴۵
- ۲-۲. **گفتار دوم: تحلیل رمان‌های هوشنگ گلشیری** ۴۶
- ۱-۲-۲. نمود ناخودآگاهی در رمان‌ها ۴۶
- ۲-۲-۲. در جست‌وجوی یگانگی ۴۸
- ۳-۲-۲. کهن‌الگوی آنیما و آنیموس ۵۴
- ۱-۳-۲-۲. آنیما و آنیموس در شازده احتجاب ۵۷
- ۲-۳-۲-۲. آنیما و آنیموس در کریستین و کید ۵۹
- ۳-۳-۲-۲. آنیما و آنیموس در جن‌نامه ۶۲
- ۴-۳-۲-۲. آنیما و آنیموس در آینه‌های دردار ۶۴
- ۴-۲-۲. کهن‌الگوی سایه ۶۴

- ۶۸ ۱-۲-۲-۴-۱. سایه در شازده احتجاب
- ۷۰ ۲-۲-۴-۲. سایه در کریستین و کید.
- ۷۳ ۳-۲-۴-۳. سایه در جن نامه
- ۷۴ ۴-۲-۴-۴. سایه در آینه‌های درداری
- ۷۵ ۵-۲-۲-۵. کهن‌الگوی نقاب یا پرسونا
- ۷۷ ۱-۲-۵-۱. نقاب در شازده احتجاب
- ۷۸ ۲-۲-۵-۲. نقاب در کریستین و کید
- ۸۰ ۳-۲-۵-۳. نقاب در جن نامه
- ۸۰ ۴-۲-۵-۴. نقاب در آینه‌های درداری
- ۸۱ ۶-۲-۲-۶. کهن‌الگویمادر مثالی و زن ازلی
- ۸۲ ۱-۲-۶-۱. مادر مثالی و زن ازلی در شازده احتجاب
- ۸۴ ۲-۲-۶-۲. مادر مثالی و زن ازلی در کریستین و کید
- ۸۵ ۲-۲-۶-۲. مادر مثالی و زن ازلی در جن نامه
- ۸۶ ۳-۲-۶-۳. مادر مثالی و زن ازلی در آینه‌های درداری
- ۸۸ ۷-۲-۲-۷. کهن‌الگوی پیر دانا
- ۸۹ ۱-۲-۷-۱. پیر دانا در شازده احتجاب
- ۹۱ ۲-۲-۷-۲. پیر دانا در کریستین و کید
- ۹۱ ۳-۲-۷-۳. پیر دانا در جن نامه
- ۹۲ ۴-۲-۷-۴. پیر دانا در آینه‌های درداری
- ۹۳ ۸-۲-۲-۸. کهن‌الگوی قهرمان و کهن‌الگوی منجی
- ۹۴ ۱-۲-۸-۱. قهرمان در شازده احتجاب

۹۵.....	۲-۸-۲. قهرمان در جن نامه
۱۰۱.....	۳-۸-۲-۲. قهرمان در آینه‌های دردار
۱۰۲.....	۹-۲-۲. کهن‌الگوی سفر
۱۰۳.....	۱-۹-۲-۲. سفر در جن نامه آینه‌های دردار
۱۰۶.....	۱۰-۲-۲. کهن‌الگوی بازگشت
۱۰۶.....	۱-۱۰-۲-۲. بازگشت در جن نامه و آینه‌های دردار
۱۰۸.....	۱۱-۲-۲. کهن‌الگوی تولد دوباره و جاودانگی
۱۰۹.....	۱-۱۱-۲-۲. تولد دوباره در شازده احتجاب
۱۱۰.....	۲-۱۱-۲-۲. تولد دوباره و جاودانگی در جن نامه
۱۱۲.....	۳-۱۱-۲-۲. تولد دوباره و جاودانگی در آینه‌های دردار
۱۱۴.....	۱۲-۲-۲. کهن‌الگوی خویشتن
۱۱۴.....	۱-۱۲-۲-۲. کهن‌الگوی خویشتن در جن نامه
۱۱۶.....	۲-۱۲-۲-۲. کهن‌الگوی خویشتن در آینه‌های دردار
	۱۳-۲-۲. کهن‌الگوی آرمان شهر
۱۱۸.....	۱-۱۳-۲-۲. کهن‌الگوی آرمان شهر در جن نامه
۱۱۹.....	۲-۱۳-۲-۲. کهن‌الگوی آرمان شهر در آینه‌های دردار
۱۲۰.....	۱۴-۲-۲. کهن‌الگوی بلوغ در شازده احتجاب و آینه‌های دردار
۱۲۲.....	نتیجه‌گیری
۱۲۹.....	فهرست منابع و مآخذ

پیشگفتار

نقد کهن‌الگویی (Archetypal Approach) یکی از انواع نقد میان‌رشته‌ای محسوب می‌شود که در حوزه‌های روان‌شناسی و اسطوره‌شناسی فعالیت دارد و گاه آن را نقد اسطوره‌ای هم می‌خوانند. می‌توان گفت نقد کهن‌الگویی زیرمجموعه‌ای از نقد اسطوره‌ای به‌شمار می‌آید. توجه و مطالعه‌ی منتقد کهن‌الگویی وقف بررسی و تأویل کهن‌الگوهای موجود در متن می‌شود. کهن‌الگوها عناصر موجود در ناخودآگاه جمعی هستند و ناخودآگاه جمعی هم‌چون سرزمینی وسیع و مشترک، برای همه‌ی انسان‌هاست و عناصری که در آن وجود دارد، در ذهن همه‌ی انسان‌ها وجود دارد. بنابراین منتقد کهن‌الگویی می‌تواند تجلی این عناصر را در هر اثر ادبی، که در نتیجه‌ی ارتباط ذهن با این سرزمین وسیع به‌وجود آمده، جست‌وجو کند. در این پژوهش ابتدا صورت‌ها و نمادهای کهن‌الگویی نهفته در آثار ادبی شناسایی می‌شود و سپس به تحلیل آن‌ها بر اساس نظریه‌ی روان‌شناس سوئیسی کارل‌گوستاو یونگ (Carl Gustav Jung) (۱۸۷۵ - ۱۹۶۱) پرداخته می‌شود.

ضرورت انجام و کاربرد نتایج پژوهش

پژوهش در زمینه‌ی نقد کهن‌الگویی، چشم‌اندازی جدید روبه‌روی خواننده می‌گشاید. با نقد کهن‌الگویی آثار ادبی، به بن‌مایه‌های اسطوره‌ای تجلی یافته در این آثار پی‌برده می‌شود. با بررسی کهن‌الگویی رمان‌های هوشنگ گلشیری که مضمونی اجتماعی دارند و آکنده از تصاویر، شخصیت‌ها و موقعیت‌های

کهن‌الگویی است، می‌توان موتیف‌ها، موقعیت‌ها و شخصیت‌های کهن‌الگویی غالب در آن رمان‌ها را شناخت. آثار داستانی و رمان‌ها شرایط اجتماعی را بازتاب می‌دهند، هم‌چنین گذر زمان و تغییر اوضاع اجتماعی، باعث دگرگونی در صورت‌های کهن‌الگویی می‌شود، بنابراین بررسی آثار ادبی از منظر نقد کهن‌الگویی، برای پی‌بردن به اوضاع اجتماعی همان دوره، کاری ارزشمند و راه‌گشا است.

پیشینه‌ی پژوهش

بحث کهن‌الگوها در ادبیات رویکرد تازه‌ای است و نقد کهن‌الگویی نیز از فرایندهای مدرن نقد ادبی به شمار می‌رود. باید توجه داشت که مضامین کهن‌الگویی در همه‌ی آثار ادبی دیده می‌شود. مهم‌ترین منابع در این موضوع، آثار یونگ است. از جمله: *انسان و سمبول‌هایش، چهار صورت مثالی، روان‌شناسی ضمیر ناخودآگاه جمعی، انسان در جستجوی هویت خویش، روان‌شناسی و دین*. یونگ روان را به دو بخش خودآگاه و ناخودآگاه تقسیم می‌کند و محتویات ناخودآگاه جمعی را «کهن‌الگو» می‌نامد. این آثار در شرح و بسط نظریه‌ی ناخودآگاه جمعی و اصطلاح کهن‌الگوها، فرآیند فردانیت است. کتاب *قهرمان هزار چهره* از جوزف کمبل (Joseph Campbell) (۱۹۰۴ - ۱۹۸۷) نیز اثری مناسب در زمینه‌ی الگوی سفر قهرمان است.

از جمله‌ی پژوهش‌هایی که تاکنون در ادبیات فارسی در این زمینه صورت گرفته است، می‌توان به مقاله‌های ذیل اشاره کرد: مقاله‌ی «تحلیل اسطوره‌ی قهرمان در داستان ضحاک و فریدون بر اساس نظریه‌ی یونگ»، ۱۳۸۱، محمدرضا امینی؛ مقاله‌ی «بررسی و تطبیق «فرآیند فردانیت» در گنبد اول و دوم از هفت پیکر نظامی بر اساس روان‌شناسی تحلیلی یونگ» ۱۳۹۱، وجیهه ترکمانی‌بار اندوزی؛ مقاله‌ی «نقد کهن‌الگویی غزلی از مولانا» ۱۳۸۷، مریم حسینی. از پایان‌نامه‌هایی در این زمینه، «نقد کهن‌الگویی و کاربرد آن در تحلیل اشعار سهراب سپهری» ۱۳۹۱، حسنیه شیخ را می‌توان نام برد.

رمان *شازده احتجاب* از جنبه‌های گوناگون مورد بحث و بررسی قرار گرفته است و در دیگر رمان‌های گلشیری تنها به‌طور مختصر به توصیف ساختمان و مفاهیم کلی رمان پرداخته شده است، اما تا کنون

پژوهشی در حوزه‌ی نقد کهن‌الگویی در این رمان‌ها صورت نگرفته است. تنها مقاله‌ی «بررسی رمان شازده احتجاب از چشم انداز نظریات یونگ» پاییز ۱۳۸۸ از فریده آفرین را در این زمینه می‌توان نام برد.

اهداف پژوهش

۱. نقد و بررسی بن‌مایه‌ها و صورت‌های کهن‌الگویی در رمان‌ها.
۲. تأویل نمادها و سمبول‌های کهن‌الگویی.
۳. محوریت قرار دادن یک کهن‌الگو و تبیین ارتباط دیگر کهن‌الگوها با آن.
۴. بررسی نظام اساطیری در محور عمودی هر یک از رمان‌ها به‌طور جداگانه.
۵. بررسی نظام اساطیری در محور عمودی در سیر رمان‌ها.

پرسش‌های بنیادین پژوهش

۱. آیا کهن‌الگوها در ارتباط با هم و تأثیر گذار بر هم هستند؟
۲. در صورت ارتباط و تأثیرگذاری متقابل، آیا بن‌مایه‌ی کهن‌الگویی خاصی در متن وجود دارد؟
۳. آیا می‌توان تصویر کلی از نظام کهن‌الگوها در یک رمان و در سیر رمان‌ها به‌دست آورد و آن را تبیین کرد؟
۴. آیا بازیابی کهن‌الگوها در رمان‌های گلشیری، به شناسایی شرایط اجتماعی آن زمان، کمک می‌کند؟

فرضیه‌ها

۱. کهن‌الگوها در تعامل با یکدیگر هستند.
۲. کهن‌الگوی محور «قهرمان» است در جهت رسیدن به فردانیت.
۳. تصویری یک‌پارچه از نظام اساطیری در رمان‌ها وجود دارد.
۴. با بررسی کهن‌الگویی رمان‌های گلشیری، می‌توان اوضاع و شرایط اجتماعی را شناخت.

بیان روش تحقیق

روش تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش، کتابخانه‌ای است و شیوه‌ی تحلیل بر مبنای نقد کهن‌الگویی است. بررسی نظام اساطیری در سیر تاریخی رمان‌ها صورت می‌گیرد. از مهم‌ترین مفاهیم کهن‌الگویی دستیابی به کمال و وحدت و فردیت در روان است. دغدغه‌ی گلشیری در رمان‌هایش رسیدن به همین مضمون است. شخصیت‌های رمان‌ها هر کدام به نوعی در پی دستیابی به یک تعریف کلی از خویشان هستند. در این پژوهش سعی بر آن است تا رمان‌های گلشیری را با محوریت یک کهن‌الگوی غالب و دیگر کهن‌الگوها را در ارتباط با آن نقد و بررسی کنیم. در این پژوهش ما به توصیف فضای ناخودآگاهی در رمان‌ها پرداخته‌ایم، هم‌چنین فرآیند فردانیت که از مفاهیم مهم یونگ است، بررسی و پانزده کهن‌الگوی آنیما و آنیموس، سایه، نقاب، مادر مثالی، زن ازلی، پیر دانا، قهرمان، منجی، سفر، بازگشت، تولد دوباره، جاودانگی، خویشان، آرمان‌شهر و بلوغ، در این رمان‌ها شناسایی و تحلیل شده است، البته به دلیل در ارتباط بودن کهن‌الگوها با هم، برخی از آن‌ها با هم مورد تحلیل قرار گرفته است.

بیان محدودیت‌های تحقیق

علاوه بر کمبود منابع فارسی در زمینه‌ی نقد کهن‌الگویی یا نقد اسطوره‌ای، کمبود ترجمه‌های کارآمد و علمی در این زمینه آشکار است. هم‌چنین به دلیل در دسترس نبودن کتاب *جن‌نامه* به دلیل محدودیت چاپ در ایران، مجبور به استفاده از نسخه‌ی الکترونیکی آن گردیدم.

ساختار پایان‌نامه

پژوهش حاضر شامل یک پیشگفتار و دو جستار است. جستار اول شامل پنج گفتار است. گفتار اول مروری است بر زندگی‌نامه‌ی گلشیری، گفتار دوم در باب زندگی یونگ و پرداختن به نظریه‌ی ناخودآگاه جمعی اوست. گفتار سوم، بیان دیدگاه‌های متفاوت درباره‌ی اسطوره است. گفتار چهارم در مفهوم کهن‌الگوهاست. در جستار دوم به تعریف کهن‌الگوهای مورد بحث پرداخته شده است و در ادامه‌ی هر کهن‌الگو به تحلیل رمان‌ها به ترتیب تاریخ نگارش آن‌ها پرداخته شده است و در پایان تحلیل هر کهن‌الگو، نظام کهن‌الگویی در سیر رمان‌ها نیز نشان داده می‌شود.

در این پژوهش، دگرگونی‌هایی در صورت‌های کهن‌الگویی تجلی یافته در رمان‌های گلشیری، دیده شد که خود گواهی بر دگرگونی‌های اجتماعی است، هم‌چنین هر یک از شخصیت‌های اصلی رمان به دنبال یافتن هویت گم‌شده‌ای هستند که نشان از بحران هویت در همان دوره‌ی زمانی می‌دهد. *شازده احتجاب* در جست‌وجوی هویت فردی، *کریستین و کید* به دنبال هویت اجتماعی، *جن‌نامه* در جست‌وجوی هویت فرهنگی و تاریخی و در آخرین رمان گلشیری، *آینه‌های دردار* قهرمان به دنبال هویت ملی خود می‌گردد.

لازم است از تمام کسانی که مرا در پایان رساندن این پژوهش یاری رساندند، قدردانی کنم، به‌ویژه از استاد بزرگوارم، جناب آقای دکتر استاجی، استاد راهنمای بنده، که با نکته‌بینی‌های دقیق و زحمات بسیار، در اکمال و اتمام این پژوهش، مرا یاری رساندند. هم‌چنین از استاد ارجمند جناب آقای دکتر علوی مقدم، به خاطر مشورت‌های دقیق که یاری‌گر من در بهتر بود پایان‌نامه بودند، سپاسگزارم.

جستار اول

کلیات و بنیادهای نظری پژوهش

گفتار اول: سالشمار زندگی و آثار هوشنگ گلشیری

گفتار

دوم: یونگ و نظریه‌ی ناخودآگاه جمعی

گفتار سوم: اسطوره

گفتار چهارم: کهن‌الگوها

گفتار پنجم: نقد کهن‌الگویی

۱-۱. گفتار اول: سالشمار زندگی و آثار هوشنگ گلشیری

- ۱۳۱۶ ۲۵ اسفند، تولد در اصفهان.
- ۱۳۳۶ تا ۳۷ کار در دفتر اسناد رسمی.
- ۱۳۳۸ ۲۵ آبان تا ۲۸ بهمن ۱۳۴۰؛ آموزگار دبستان‌های لنجان سفلی.
- ۱۳۳۹ انتشار داستان کوتاه «چنار» در پیام نوین.
- ۱۳۴۰ آذر؛ انتشار مقاله‌ی «بازی‌های محلی اصفهان» (۱)، با نام مستعار سیاوش آگاه، پیام نوین، سال چهارم، شماره‌ی سوم.
- ۱۳۴۰ ۲۸ بهمن؛ دستگیری به اتهام عضویت در حزب توده.
- ۱۳۴۴ تابستان؛ انتشار داستان کوتاه «دهلیز» (تحریر: زمستان ۱۳۴۳)، جنگ اصفهان، دفتر اول.
- ۱۳۴۴ تابستان؛ نقدی بر «ماه در مرداب» خانلری، با نام مستعار قدرت الله نیزاری، جنگ اصفهان، دفتر اول.
- ۱۳۴۴ زمستان؛ انتشار شماره‌ی دوم جنگ اصفهان، افزودن بر تعداد یاران جنگ، با آثاری از منوچهر آتشی، یدالله رویایی، هرانند قوکاسیان، بهرام صادقی، صفدر تقی‌زاده، ابراهیم گلستان، مصطفی رحیمی، ابوالحسن نجفی و نیما یوشیج.
- ۱۳۴۶ بهار؛ انتشار داستان کوتاه «شب شک»، جنگ اصفهان، دفتر چهارم.
- ۱۳۴۶ بهار؛ شعر «بی تو تمام پنجره‌ها بسته است» در سوگ فروغ فرخزاد، جنگ اصفهان، دفتر چهارم.
- ۱۳۴۶ تابستان؛ انتشار داستان کوتاه «مثل همیشه»، جنگ اصفهان، دفتر پنجم.
- ۱۳۴۶ تابستان؛ انتشار مقاله‌ی «سی سال رمان‌نویسی»، بررسی (بوف کور، ملکوت، سنگ

	صبور)، جنگ اصفهان، دفتر پنجم.	
۱۳۴۷	بهار؛ انتشار داستان کوتاه «دخمه‌ای برای سمور آبی»، جنگ اصفهان، دفتر ششم.	
۱۳۴۷	خرداد؛ داستان کوتاه «پرنده فقط یک پرنده بود»، لوح، دفتر اول.	
۱۳۴۷	زمستان؛ داستان کوتاه «مردی با کراوات سرخ»، جنگ اصفهان، دفتر هفتم.	
۱۳۴۷	مجموعه داستان مثل همیشه چاپ اول، ۱۳۴۷، تهران: زمان.	
۱۳۴۸	انتشار رمان شازده احتجاج، چاپ اول، تهران: زمان.	
۱۳۴۹	تابستان؛ داستان کوتاه «معصوم اول»، جنگ اصفهان، دفتر هشتم.	
۱۳۴۹	تابستان؛ داستان کوتاه «معصوم دوم»، جنگ اصفهان، دفتر هشتم.	
۱۳۵۰	انتشار رمان کریستین و کید، چاپ اول، تهران: زمان.	
۱۳۵۰	دی؛ مقاله‌ی «من زندگی نکرده‌ام، می‌خواهم دیگری باشم»، برداشتی از ویرانه‌های مدور بورخس ^۱ (Jorj Luise Borjes)، فرهنگ و زندگی، شماره‌ی هفتم.	
۱۳۵۱	خرداد؛ داستان کوتاه «هر دو روی یک سکه»، جنگ اصفهان، دفتر نهم.	
۱۳۵۱	مرداد؛ داستان کوتاه «گرگ»، رودکی، شماره‌ی دهم.	
۱۳۵۲	نوروز؛ داستان کوتاه «نمازخانه‌ی کوچک من»، رودکی، شماره‌ی هفدهم.	
۱۳۵۲	داستان کوتاه «عروسک چینی من» (تحریر: شهریور ۵۱)، الفبا، جلد اول.	
۱۳۵۲	داستان کوتاه «معصوم چهارم»، الفبا، جلد دوم.	
۱۳۵۲	پنجم اسفند؛ دستگیری و محکومیت به شش ماه زندان در اصفهان.	

^۱ خورخه لوئیس بورخس (۱۸۹۶-۱۹۹۹)، نویسنده، شاعر و ادیب معاصر آرژانتینی. وی از برجسته‌ترین نویسندگان آمریکای لاتین است. شهرت او بیش‌تر به خاطر نوشتن داستان کوتاه است. یکی از مشهورترین کتاب‌های او گلچینی از داستان‌های کوتاه بورخس به انتخاب خودش است که مضامینی هم‌چون رؤیاهای، کتاب‌خانه‌ها، آینه‌ها، حیوان‌ها، فلسفه، دین و خدا را می‌توان حلقه‌ی اتصال این داستان‌ها دانست.

- ۱۳۵۳ بهمن؛ برنده شدن فیلم «شازده اجتجاب» در جشنواره‌ی جهانی فیلم تهران.
- ۱۳۵۴ بهمن؛ داستان کوتاه «بختک»، رودکی، شماره‌ی پنجاه و دوّم.
- ۱۳۵۴ مجموعه داستان *نمازخانه‌ی کوچک من*، چاپ اوّل، تهران: زمان.
- ۱۳۵۴ تحریر فیلمنامه‌ی «سایه‌های بلند باد» همراه با بهمن فرمان‌آرا براساس داستان *معصوم اوّل*، چاپ نشده است.
- ۱۳۵۵ شهریور؛ داستان کوتاه «به خدا من فاحشه نیستم»، رودکی، بدون ذکر نام نویسنده.
- ۱۳۵۶ داستان برّهی گمشده‌ی راعی^۱، چاپ اوّل، تهران: زمان.
- ۱۳۵۷ شهریور؛ سفر به امریکا برای شرکت در International Writing program در آیواسیتی و سفر به انگلستان. سخنرانی‌های متعدّد و حضور در راهپیمایی‌های دانشجویان علیه شاه در امریکا، همکاری با مجله‌ی *ایران‌شهر* به سردبیری احمد شاملو در لندن همراه با غلام‌حسین ساعدی.
- ۱۳۵۷ بهمن؛ بازگشت به ایران و اقامت در اصفهان.
- ۱۳۵۷ اسفند؛ پایان حکم تعلیق و آغاز تدریس در آموزشگاه هنرستان فنی اصفهان.
- ۱۳۵۸ ۱۷ آبان - ازدواج با فرزانه طاهری^۲.

۱. *برّهی گمشده‌ی راعی* یکی از رمان‌های ناتمام گلشیری است و به خاطر همین ناقص بودن به آن نپرداخته شده است، هم‌چنین در برخی کتاب‌ها از آن، به عنوان داستان بلند یاد شده است.

۲. فرزانه طاهری مترجم سرشناس ایرانی و مدیر بنیاد هوشنگ گلشیری است. وی در ۱۶ آبان ۱۳۳۷ در تهران زاده شد. پس از تحصیل رشته ادبیات در دانشگاه تهران، با هوشنگ گلشیری، ازدواج کرد. طاهری از زمان تحصیل به کار ترجمه پرداخت. پس از آن نیز مدتی در حوزه‌ی علوم مرکز نشر دانشگاهی به ویراستاری پرداخت و مدتی نیز در مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی - معماری ایران به کارهای ترجمه و ویراستاری پرداخت. اما بعد از آن، حرفه‌ی ترجمه را به‌طور جدی و تخصصی در پیش گرفت و به زودی در محافل فرهنگی، به عنوان یک مترجم دقیق و آگاه شناخته شد. او در زمینه‌های ادبیات داستانی، روان‌شناسی، شهرسازی و معماری، علوم سیاسی ترجمه می‌کند و پس از درگذشت هوشنگ گلشیری در سال ۱۳۷۹، مدیریت بنیاد هوشنگ گلشیری را برعهده دارد.